

Araştırma Makalesi / Research Article

Sporun Sosyal Etkisi Ölçeği: Bir Ölçek Geliştirme Çalışması¹

Social Impact of Sport Scale: A Scale Development

Selda KOCAMAZ ADAŞ², Azmi YETİM³ & Bülent AKSOY⁴

Geliş/Received: 28/01/2025

Kabul/Accepted: 27/02/2025

Öz

Bu çalışmanın amacı, sporun toplumda meydana getirdiği etkilerin belirlenmesinde geçerliliği ve güvenilirliği kanıtlanmış bir ölçme aracı geliştirmektir. Araştırmanın çalışma grubunu, Ankara ilinde bulunan 2021-2022 eğitim öğretim yılında farklı üniversite ve farklı fakültelerde öğrenim gören en az bir yıllık spor deneyimini halen sürdürmekte olan 833 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada ölçeğin kapsam geçerliliğini belirlemek amacıyla spor bilimleri alanında uzman akademisyenlerden maddelere ilişkin dönütler alınarak uygun görülmeyen maddeler ölçekten çıkarılmıştır. Maddelerin anlaşılabilirliğini belirlemek üzere amaca uygun 45 üniversite öğrencisi pilot uygulamaya katkı sağlamıştır. Taslak ölçme aracının yapı geçerliliğini sağlamak için 355 kişi ile açımlayıcı faktör analizi (AFA), yapının doğrulanması için 478 katılımcı ile doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yapılmıştır. Yapılan analizler sonucunda; 27 madde ve 4 alt boyuttan (Sosyal sermaye, İyi oluş, Kültürel sermaye ve Sağlık okuryazarlığı) oluşan "sporun sosyal etkisi ölçeği" geliştirilmiştir. Ölçme aracının güvenilirliği, Cronbach Alfa ve madde toplam korelasyonu değerleri ile yorumlanmıştır. Analiz sonuçları, geçerlik ve güvenilirlik açısından uygulanabilir olduğunu ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Spor, toplum, sosyal etki, ölçek geliştirme

The aim of this study is to develop a measurement tool with proven validity and reliability for determining the effects of sport on society. The study group of the research consists of 833 students with at least one year of sport experience who are currently studying at different universities and different faculties in the 2021-2022 academic year in Ankara. In the study, in order to determine the content validity of the scale, the items that were not deemed appropriate were removed from the scale by receiving feedback from academicians who are experts in the field of sports sciences. In order to determine the comprehensibility of the items, 45 university students who were suitable for the purpose contributed to the pilot application. Exploratory factor analysis (EFA) was conducted with 355 participants to ensure the construct validity of the draft measurement tool, and confirmatory factor analysis (CFA) was conducted with 478 participants to confirm the structure. As a result of the analyses; "social impact of sport scale" consisting of 27 items and 4 sub-dimensions (Social capital, Well-being, Cultural capital and Health literacy) was developed. The reliability of the measurement tool was interpreted with Cronbach's alpha and item-total correlation values. The results of the analysis reveal that it is applicable in terms of validity and reliability.

Keywords: Sport, community, social impact, scale development

1. GİRİŞ

Günümüzde insanlar spor faaliyetlerine katılım, seyirci veya bilgi yoluyla bir şekilde maruz kalmaktadır. Dolayısıyla spor toplumun büyük bir kısmına nüfuz etmektedir. Bugüne kadar farklı şekillerde dile getirilen spor olgusu, yapan (sporcu) açısından kazanmaya odaklanmıştır

¹ Bu çalışma birinci yazarın Doktora tez çalışmasından üretilmiştir.

² **Sorumlu Yazar/Corresponding Author**, Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Aydın Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi/İstanbul-Türkiye. E-posta: seldaadas@aydin.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-7368-9780>

³ Prof. Dr, Gazi Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi/ Ankara-Türkiye. E-posta: aayetim@gazi.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-0375-8637>

⁴ Prof. Dr, Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi/ Ankara-Türkiye. E-posta: abulent@gazi.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-7181-8008>

Önerilen Atıf/Suggested Citation: Adaş Kocamaz, S., Yetim, A. & Aksoy B. (2025). Sporun Sosyal Etkisi Ölçeği: Bir Ölçek Geliştirme Çalışması. *Anadolu Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 9(2), 354-372.

teknik ve fiziki bir çaba; izleyen açısından yarışmaya dayalı estetik bir süreç; toplum genelince oluşturulan bütün içinde de yerine göre o toplumun çelişki ve özelliklerini olduğu gibi yansıtan bir ayna, yerine göre onu yönlendirebilen etkili bir araç, son tahlilde, önemli bir toplumsal olgu olarak karşımıza çıkmaktadır (Fişek, 1998: 34). Tanımdan da anlaşılacağı üzere katılma amaçları; meslek edinme (profesyonel) olarak spor, sağlıklı olma ve sürekliliğini sağlama, boş zamanlarını kaliteli geçirme, stres yönetimi ve rahatlama, yeni çevre edinme, sosyalleşmek amaçlı olabilir.

Sporun toplumu nasıl etkilediğine yönelik kanıta dayalı çalışmalar 2000’li yılların başından itibaren sıkça dile getirilmeye başlamıştır. “Sosyal etki” kavramı ile ilgili olarak da bilimsel arenada alana özgü farklı bakış açılarıyla tartışıldığı görülmüştür. Sosyal psikoloji penceresinden Latané (1981: 343), “bireyde, insanda veya hayvanda meydana gelen fizyolojik durumlar ve öznel duygular, güdüler ve duygular, bilişler ve inançlar, değerler ve davranışlardaki çok çeşitli değişikliklerin herhangi biri” olarak tanımlamaktadır. Turizm penceresinden bakıldığında “toplu ve bireysel değer sistemlerinde, davranış kalıplarında, topluluk yapılarında, yaşam tarzlarında ve yaşam kalitelerinde yaşanan değişimi ifade etmektedir (Balduck, Maes ve Buelens, 2011). Bu duruma ek olarak sosyal etki kavramı kalkınma çalışmalarının da odağı olmuştur. Bu odak noktasındaki sosyal etki kavramı; insanların yaşam şekillerinde, kültürleri ve ortak inançlarında, toplumlarında, çevrelerinde, sağlıkları ve esenliklerinde, kişisel ve mülki haklarında duygu, düşünce ve isteklerindeki değişimler olarak ifade edilmektedir (Vanclay, 2003). Tanımlardan da anlaşılacağı üzere sosyal etki bir teknikten çok, toplumsal kalkınma ve sürdürülebilir kalkınmanın sosyal boyutuyla ilgili bir kalkınma ve demokrasi felsefesi olarak ele alınmaktadır (Esteves ve Vanclay, 2013). Bu kullanım uluslararası kalkınma ve değerlendirme alanındaki kabul görmüş literatüre göre “belirli bir eylem veya eylemler dizisinin neden olduğu, insanların yaşamlarında önemli ve kalıcı değişikliklere” atıfta bulunmak için kullanılmıştır (Roche, 1999). Sonuç olarak yapılan tüm bu değerlendirmeler ışığında sporun sosyal etkisi, toplumsal düzen içerisinde amaçlı veya amaçsız olarak sporun birey ve toplum üzerinde yarattığı duygu, düşünce ve davranışlarındaki etkinin yaşam şekillerine yansımaları olarak ifade edilebilir.

Alanyazın incelendiğinde sporun yaratmış olduğu sosyal etkiyi doğrudan ele alan az sayıda çalışma varken, kısmen ve dolaylı olarak birçok çalışma içerisinde yer verildiği görülmektedir. Yabancı literatürde örneğin; Sporun sosyal etkisi: Çeşitlilikler, karmaşıklıklar ve bağlamlar (Spaaij, 2009); Sporun sosyal etkisini ölçmek için bir araç geliştirmek: Sosyal sermaye, kolektif kimlikler, sağlık okuryazarlığı, refah ve beşeri sermaye (Lee, Cornwell ve Babiak, 2013); Gelişim için spor yapmak: Güney Afrika bağlamında sosyal etki için (Burnett, 2009); Araştırma göstergeleri spor ve rekreasyonun sağlık ve sosyal etkisini ölçmek için Avustralya yerli topluluklarında programlar (Cunningham ve Beneforti, 2005); Spor yoluyla gelişmek: Sporun gençler üzerindeki etkilerinin kanıtlanması (Kay, 2009); Spor sosyolojisinin değerlendirilmesi: Kalkınma ve barış için spor üzerine.” (Burnett, 2015); Dekolonizasyon için spor: Yeni bir pratiği keşfetmek, gelişim için spor (Darnell ve Hayhurst, 2011); Spor, barış yapma ve çatışma çözümü: Sporun bağlamsal analizi ve modellenmesi, geliştirme ve barış sektörü (Giulianotti, 2011); Sporda sosyal yatırım getirisi (SROI): İngiltere’de katılımın değerini ölçmek için bir model (Davies, Taylor, Ramchandani ve Christy, 2019); Geliştirme için Spor Güney Afrika Bağlamında Yaklaşımlar (Burnett, 2010); Sosyal değeri yeniden düşünmek, varlığa dayalı bir topluluk gelişimi yoluyla spor etkinliklerinin (ABCD) perspektifi (Misener ve Schulenkorf 2016); İnsanları güçlendirmek, topluluk gelişimini kolaylaştırmak ve sürdürülebilir kalkınmaya katkıda bulunmak (Lawson,

2005); Spor, egzersiz ve beden eğitimi programlarının sosyal hizmeti (Birleşik Krallık'ta spor ve sosyal sermaye: Ulusal ve uluslararası anket verilerinden istatistiksel kanıtlar Delaney ve Keaney, 2005); Olumlu gençlik gelişimi ve fiziksel aktivite/spor müdahaleleri: Sürekli etkiye yol açan mekanizmalar (Armour, K., Sandford, R., ve Duncombe, R., 2013); Kalkınma ve barışa hizmet eden spor: Birleşmiş Milletler 'in hedeflerine spor yoluyla ulaşmak (Beutler, 2008); Avustralya kırsalında rekabetçi spor ve sosyal sermaye (Tonts, 2005); Spor ve sosyal sermaye (Seippel, 2006); Rol modeller: Daha önemli bir şey var mı? Gelecekteki gelişim için? Rol modeller geri çekiliyor (Munro, 2005) gibi çalışmalara rastlanmıştır.

Uluslararası literatürde bu konu üzerine çok sayıda çalışma olmasına karşın ulusal literatürde kendi toplumsal değerlerimiz çerçevesinde doğrudan sporun sosyal etkisini bütüncül bir bakışla ölçen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Fakat dolaylı ve kısmi olarak sporun sosyal etkisini ortaya koyan çalışmalar bulunmaktadır. Örneğin, Sporun sosyal görünümü (Yetim, 2000); Çukurova üniversitesi öğrencilerinin sporun ve spora katılımın sosyalleşmeyle ilişkisi üzerine görüşleri (Özdiñ, 2005); Spor bilincinin yaygınlaştırılmasında sosyal pazarlamanın toplum tutumuna etkisi (Ünal, 2014); Sporun toplumsal boyutlarının değerlendirilmesi (Ramazanoğlu, Karahüseyinoğlu, Demirel, Altungül ve Ramazanoğlu, 2005); Spor yoluyla toplumsallaşma-yeniden toplumsallaşma süreci (Kaplan ve Çetinkaya, 2014); Sporun sosyal bütünleşme üzerindeki etkileri (Duman, 2020); Sporun Sosyal Hareketlilik Üzerindeki Rolü (Yüksel, 2020); Üniversite öğrencilerinin sosyalleşme sürecinde spor aktivitelerinin rolü (Şahan, 2008). 7-14 yaş arası çocuklarda spora katılımdan sonra okul başarılarında, fiziksel ve sosyal davranışlarında oluşan değişimlerin incelenmesi (Yalçın ve Balcı, 2013); Sporda Sosyal Bütünleşme Ölçeği (Ssbö) Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması (Yılmaz, Karlı ve Yetim, (2006); Sporun Sosyal gelişim üzerine etkisi (Teke ve Karakuş, 2022); Üniversite öğrencilerinin sportif sermaye ve sporun sosyal etkisine ilişkin görüşleri (Sivri, 2022) gibi çalışmalar alanyazına katkı sağlamıştır.

Bu çalışma, ortak bir yaşamın önemli paylaşım araçlarından biri olan spor olgusunun birey ve toplum üzerinde yaratmış olduğu sosyal etkinin önemini geniş kitlelere doğru bir şekilde ifade edilmesi gerekliliğinden yola çıkılmıştır. Toplumda sporun bilinen ve algılanan etkilerinin önemini görünür kılmak, güçlendirmek, katılım ve kazanımları iyileştirmeye çalışmak gerekmektedir. Bu noktada toplumumuzda sporun yaratacağı etkilerden uzun, kalıcı ve olumlu sonuçlar elde etmek için sosyal etkilerinin teorik bir çerçevede bütüncül olarak ele alınmasının yeni düşüncelerin inşa edilmesinde ve problemlerin çözümünde önemli bir rol alacağı düşünülmektedir.

Bu bakış açısından hareketle ulusal ve uluslararası alanyazında sporun bireyi ve toplumu sosyal manada nasıl etkilediğine yönelik zengin bir literatür olsa da bu etkiyi kavramsallaştıran az sayıda çalışmanın olduğu tespit edilmiştir. Tespit edilen çalışmaların genellikle yorumlamacı paradigma bakış açısıyla ele alındığı dikkat çekmektedir (ör. Lee ve diğerleri, 2013). Bu araştırmada alanyazında yer alan çalışmalar incelenmiş ve sporun sosyal etkilerinin ortaya çıkarılmasıyla birlikte alana geniş, kapsamlı bir bakış açısı kazandıran birkaç araştırmanın da dikkat çekici olduğu tespit edilmiştir. Başta Lawson (2005) tarafından yapılan “İnsanları güçlendirmek, topluluk gelişimini kolaylaştırmak ve sürdürülebilir kalkınmaya katkıda bulunmak: spor, egzersiz ve beden eğitimi spor programlarının sosyal hizmeti” başlıklı araştırmanın, sporun sosyal etkilerine yönelik önemli bir zemin oluşturduğu söylenebilir. Diğer dikkat çeken çalışma ise Lee ve diğerleri (2013) tarafından bir ölçme aracının geliştirildiği “Sporun sosyal etkisini ölçmek için bir araç geliştirme: Sosyal sermaye, kolektif kimlikler, sağlık okuryazarlığı, refah ve insan sermayesi” isimli çalışmada,

sporun sosyal etkilerini ortaya koyabilecek teorik bir çerçevenin oluşturulmuş olduğu görülmektedir. İlgili alanyazında sporun sosyal etkisine yönelik önemli çalışmaların olmasıyla birlikte bu etkinin soyut olması nedeniyle ölçülmesinin zorluğundan kaynaklandığı düşünülmektedir.

Ancak sporun sosyal etkilerinin önemi ve sosyal etkilerinin yönetilebilmesiyle önemli sonuçların elde edilebileceği kanaatinin oluşması, bu etkinin ölçülme gerekliliğini ortaya koymaktadır. Lee ve diğerleri (2013) tarafından farklı bir kültüre sahip toplumda geliştirilen ölçme aracının toplumumuza uyarlanmasındaki zorluğu kendi kültür ve değerlerimiz doğrultusunda yeni bir ölçme aracının geliştirilmesini önemli kılmıştır. Bu doğrultuda hem ülkemizde ayrıntılı ve bütünsel bir bakış açısıyla sporun sosyal etkilerini ortaya koyan bir ölçeğin olmaması ve sporun sosyal etkisinin ölçülme gerekliliği hem de sporun sosyal etkisinin artırılması arzusu bu çalışmayı yapmayı zorunlu kılmıştır.

Çalışma kapsamında toplumumuza hizmet eden bir ölçme aracının geliştirilmesiyle birlikte sporun sosyal etkilerinin kavramsal bir yapıda değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

2. YÖNTEM

Çalışmanın bu bölümünde, sporun sosyal etkisi ölçme aracını geliştirmeye yönelik aşamalara yer verilmiştir.

2.1. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Ankara ilinde bulunan 2021-2022 eğitim öğretim yılında üniversitede öğrenim gören farklı üniversite (Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Ankara Gazi Üniversitesi, Loman Hekim Üniversitesi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi) ve farklı fakültelerden (Fen Bilimleri, Fen Edebiyat, Mühendislik, Sağlık Bilimleri, Spor Bilimleri) en az bir yıldır spor deneyimini sürdürmekte olan üniversite öğrencileri oluşturmuştur. Amaçlı örneklem yöntemlerinden önceden belirlenmiş kriterleri karşılayan ölçüt örneklem yönteminin kullanıldığı bu çalışmada farklı sosyo-ekonomik özelliklere sahip bireylerin yer aldığı üniversiteler çalışma grubu olarak seçilmiştir. Araştırmanın ölçek geliştirme sürecinde ölçme aracının yapı geçerliliğini, kapsam geçerliliğini ve ölçüt geçerliliğini değerlendirmek üzere en az bir yıl süre ile spor faaliyetlerine katılmakta olan üniversite öğrencilerinden veri toplanmıştır. AFA ve DFA örneklem büyüklüğü için ölçme araçlarının geçerlik testlerine madde sayısının beş katı veya on katı bir büyüklüğün yeterli olduğu görüşünü ifade etmişlerdir (Ding, Velicer ve Harlow, 1995). Bu doğrultuda AFA için 355 ve DFA için 478 toplamda 833 kişi araştırmaya katkı sağlamıştır.

2.2 Veri Toplama ve Ölçeğin Geliştirilme Süreci

Madde yazım kuralları da göz önünde bulundurularak ilgili literatürde yer alan bilgiler ışığında sporun sosyal etkilerine yönelik madde havuzu oluşturulmuştur. Taslak olarak 350 madde hazırlanmış ve içerisinden benzer madde ayrımları tekrar gözden geçirilerek 75 maddeye indirgenmiştir. Akabinde uzman görüşleri alabilmek amacıyla maddeler üçlü derecelendirme formu hazırlanarak spor bilimleri alanında uzman 8 öğretim üyesinden “uygun”, “düzeltilmeli” ve “uygun değil” seçeneklerini içeren formula ilgili görüş bildirmeleri istenmiştir. Uzmanlardan gelen geri bildirim sonrasında 21 madde uygun bulunmazken, 6 madde için ise düzeltilmeli yönünde geri bildirim sağlanmıştır. Bu işlem sonrasında 18 madde çıkarılmış ve 6 madde düzenlenmiştir. Alan uzmanı görüşleri neticesinde taslak madde havuzu 57 maddeye indirgenmiştir.

Pilot uygulama için taslak form hazırlanırken ölçek tipinin belirlenmesi gerekmektedir. Bu noktada araştırmada genel olarak daha ayırt edilebilir bir ölçekleme olan 5’li Likert tercih edilmiştir. 1- Hiç, 2- Nadiren, 3- Bazen, 4- Çoğunlukla, 5- Her zaman seçenekleri ölçme aracının derecelendirmesinde kullanılmıştır.

Yazılan maddeler dil ve anlam yönünden incelenmesi için doktora derecesine sahip bir Türkçe alan eğitimcisi ile değerlendirilmiştir. Yapılan incelemeler neticesinde maddeler üzerinde gerekli noktalama, imla ve anlam bozuklukları giderilmiştir. Tüm bu aşamaların ardından taslak madde havuzu ölçme değerlendirme alanında doktora derecesine sahip ve ölçek geliştirme konusunda uzman öğretim üyesi tarafından değerlendirilmiştir. Kapsam geçerliği bakımından değerlendirilen uzman görüşleri sonucunda taslak madde havuzundan madde çıkarılmadan maddeler üzerinde minik revizyonlar yapılmıştır. 57 maddelik taslak form pilot uygulama için hazır hale getirilmiştir.

2.3 Pilot Uygulama

Pilot uygulama için seçilen kişilerin demografik özelliklerinin ölçeğin geliştirileceği grubun demografik özellikleri ile benzerlik göstermesi, ölçeğin kapsam geçerliliği bakımından önemlidir (De Vellis, 2016). Bu bağlamda araştırmaya pilot uygulama için amaca uygun örneklem grubuna benzer kişiler seçilerek ve maddeler rastgele sıralanarak Gazi Üniversitesinde öğrenim gören, spor faaliyetine katılmış 45 öğrenci katkı sağlamıştır. Uygulama neticesinde anlaşılamayan herhangi bir madde tespit edilmemiştir. Bu süreci takiben, pilot görüşmelerden ve uzman görüşlerinden elde edilen sonuçlar tekrar gözden geçirilerek ölçme aracının son şekli verilmiştir. Bu uygulama sonucunda katılımcılardan gelen dönütlerle birlikte 3 madde daha ölçek formundan çıkarılmış ve 54 maddeden oluşan nihai form oluşturulmuştur.

2.4 Verilerin Analizi

Sporun sosyal etkisini ölçmek amacıyla oluşturulan madde havuzu neticesinde ölçeğin yapısının ortaya konulması amaçlanmıştır. Bu doğrultuda araştırma grubu oluşturulmuş, verilerin çözümlenmesi ve yorumlanması, ölçeğin yapı geçerliği yapılmıştır. 355 kişiden elde edilen veriler doğrultusunda ölçeğin yapı geçerliği için faktör yapısını belirlemek amacıyla Açıklayıcı faktör analizi yapılmıştır. Ölçeğin güvenilirliğini belirlemek amacıyla, Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı hesaplanmıştır. Bununla birlikte her bir maddenin geçerliğine ve ayırt edicilik özelliğine kanıt sağlamak amacıyla madde toplam test korelasyon değerleri de incelenmiştir. Aynı zamanda sporun sosyal etkisi ölçeğinin güvenilirlik kanıtlarını ortaya çıkarılması için 478 kişiden toplanan veriler ışığında doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Literatürde, Fabrigar, Wegener, MacCallum ve Strahan (1999), DFA analizinin AFA analizinden farklı bir örneklem üzerinde yapılmasını önermektedir. Araştırma kapsamında geliştirilen ölçeğe ilişkin analizlere bulgular başlığı altında ayrıntılı olarak yer verilmiştir.

2.5 Etik Kurul Onayı

Bu araştırmanın kavramsal çerçevesinin hazırlanması, veri toplama araçlarının uygulanması, verilerin toplanması, verilerin analizi ve yorumlanması aşamalarının tamamında etik kurallara uygun hareket edilmiştir. Karşılaşılabilecek tüm etik ihlallerde ANKAD Yayın Kurulu’nun hiçbir sorumluluğu bulunmamaktadır. Tüm sorumluluk yazarlara aittir. Bu çalışmanın ANKAD dışında herhangi bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiş olduğunu taahhüt ederim. Yapılan bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara

uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir. Gazi Üniversitesi Etik Komisyonunun 02.11.2021 tarih ve 17 sayılı toplantısında 2021-1029 sayılı kararı ile etik izini alınmıştır.

3. BULGULAR

Sporun sosyal etkisi ölçeğine ait analizlere bu bölümde yer verilmiştir.

3.1. Sporun Sosyal Etkisi Ölçeğinin Açıklayıcı Faktör Analizi

Bu aşamada araştırma grubu için amaçlı örneklem yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu doğrultuda araştırmaya farklı üniversitelerde öğrenim gören 176’sı kadın (%49,6), 179’u erkek (%50,4) olmak üzere toplam 355 öğrenci gönüllülük esasıyla katılım sağlamıştır. Araştırma kapsamında kadın katılımcıların yaş ortalaması $Ortyaş=21,18\pm3,08$, erkek katılımcıların yaş ortalaması ise $Ortyaş=21,17\pm2,95$ olarak tespit edilmiştir. Katılımcılara ait tanımlayıcı istatistiksel bilgiler Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Araştırma grubunun demografik değişkenlere ilişkin tanımlayıcı istatistiksel bilgileri

Değişkenler		N	%
Cinsiyet	Kadın	176	49,6
	Erkek	179	50,4
Ailede Spor Yapma Durumu	Evet	152	42,8
	Hayır	203	57,2
Sosyal Çevrede Spor Yapma Durumu	Evet	289	81,4
	Hayır	66	18,6
Lisanslı Olarak Spor Yapma Durumu	Evet	101	28,5
	Hayır	254	71,5
Spor Topluluğuna Üyelik Durumu	Evet	157	44,2
	Hayır	198	55,8
	Toplam	355	%100

AFA analizini gerçekleştirmek için verilerin uygunluğu, Kaiser-Mayer-Olkin (KMO) katsayısı ve Bartlett küresellik testiyle belirlenmiştir (Tablo 2). Bu doğrultuda belirlenen yapıya ilişkin faktör yük değerleri ve açıklanan varyans Çizelge 4.3’te sunulmuştur.

Tablo 2. Ölçeğe ilişkin KMO ve Bartlett testi sonuçları

Örneklem Ölçüm Uygunluğu		Değerler
KMO		.934
Bartlett Küresellik Testi	x ²	5150.528
	Sd	351
	P	.000*

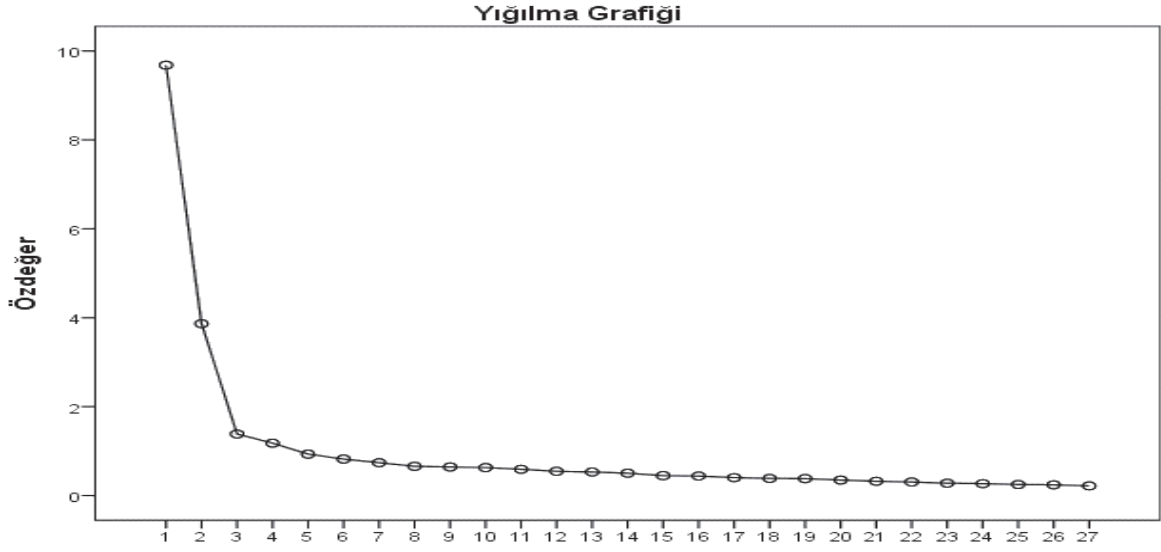
Tablo 2’de yapılan analiz sonucunda Kaiser-Meyer-Olkin değerinin .93 olduğu, Bartlett küresellik testinin sonucunun da anlamlı ($x^2=5150.528$, $sd=351$, $p=,00$) olduğu tespit edilmiştir. Tabachnick ve Fidell (2013) göre elde edilen bu değerler değişkenler için faktör analizinin uygun olduğunu göstermektedir. Bu kapsamda uygulanan temel bileşenler analizi sonucunda elde edilen alt boyutların faktör yükleri ve açıkladığı varyans Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3. Ölçeğe ilişkin açımlayıcı faktör analizi sonuçları

Alt Boyutlar	Maddeler	Faktör Yükleri	Açıkladığı % Varyans
Sosyal Sermaye	38. Sosyal duyarlılık kazandırır.	,781	20,150
	43. Toplumsal mücadele ruhunun dinamik kalmasını sağlar.	,760	
	39. Topluma ait olma hissi uyandırır.	,748	
	45. Toplumsal iletişimi artırır.	,696	
	42. Sosyal yardımlaşma bilincinin oluşmasını etkiler.	,678	
	34. Gönüllü katılımların artmasında etkilidir.	,643	
	35. Toplum kurallarına uyulmasını etkiler.	,614	
	37. Topluma duyulan güveni artırır.	,606	
	40. Kolektif çalışma alışkanlığı kazandırır.	,600	
İyi Oluş	1. Kendimi iyi hissettirir.	,824	19,939
	3. Yaşam kalitemi artırır.	,812	
	2. Hayatıma eğlence katar.	,805	
	5. Yaşam enerjimi artırır.	,762	
	18. Fiziksel olarak sağlıklı hissettirir.	,719	
	13. Fiziksel beceriler kazanmamı sağlar.	,688	
	19. Psikolojik olarak rahatlamış hissettirir.	,659	
	16. Stresten uzak kalmamı sağlar.	,648	
	9. Üretken olmamı sağlar.	,443	
Kültürel Sermaye	24. Kültürel faaliyetlere katılmaya teşvik eder.	,649	10,560
	25. Kültürel kimliğin oluşmasında etkilidir.	,636	
	28. Kültürel farklılıklara duyarlılık kazandırır.	,625	
	29. Farklı kültürleri tanımada etkilidir.	,616	
	27. Milli şuur olarak toplumu birbirine bağlar.	,583	
Sağlık okuryazarlığı	20. Sağlıklı beslenme alışkanlığı kazandırır.	,758	9,020
	21. Sağlıklı yaşama olan ilgimi artırır.	,699	
	22. Sağlığı konu alan kitap, dergi, makale vb. kaynaklara okumaya olan ilgimi artırır.	,664	
	23. Sağlığımı korumamda etkilidir.	,584	

Tablo 3'te yapılan faktör analizi sonucunda ölçeğin dört faktörlü bir yapıdan oluştuğu tespit edilmiştir. Bu kapsamda faktör yükleri için kestirme değer ,30 olarak alınmıştır. Binişik maddeler ve iki faktöre, 10'dan az farkla yük veren maddeler 27 madde analizden çıkarılmıştır. Elde edilen bu faktörler, varyansın % 59,669'unu açıkladığı görülmektedir. Sosyal Sermaye alt boyutunun açıklanan varyansa katkısı %20.150, İyi Oluş alt boyutunun varyansa katkısı %19.939, Kültürel Sermaye alt boyutunun varyansa katkısı %10.560, Sağlık okuryazarlığı alt boyutunun varyansa katkısı ise %9,020 olduğu görülmektedir. Bununla birlikte alt boyutlara ilişkin faktör yükleri incelendiğinde, Sosyal Sermaye, ,60 - ,78, İyi Oluş, ,44 - ,82, Kültürel Sermaye, ,58 - ,65, son olarak Sağlık okuryazarlığı alt boyutunun faktör yüklerinin ise ,58 - ,76 arasında değiştiği tespit edilmiştir.

Ölçeğin faktör sayılarının belirlenmesinde yararlanılan yığılma grafiği Şekil 1'de sunulmuştur. Bu aşamadan sonra ölçek alt boyutlarına ilişkin Cronbach alpha (α) iç tutarlık katsayısı hesaplanmıştır. Bu analize ilişkin değerler Tablo 3'te sunulmuştur.

Şekil 1. AFA sonucu yığılma grafiği (Scree Plot)

Tablo 4. Ölçek alt boyutlarına ilişkin cronbach alpha iç tutarlık katsayıları

Alt Boyutlar	Cronbach Alpha (α)
Sosyal Sermaye	,89
İyi Oluş	,90
Kültürel Sermaye	,84
Sağlık Okuryazarlığı	,79
Ölçek Toplam	,93

Tablo 4'te yapılan analizlerde elde edilen Cronbach Alpha iç tutarlık katsayıları Sosyal Sermaye ($\alpha=,89$), İyi Oluş ($\alpha=,90$), Kültürel Sermaye ($\alpha=,84$), Sağlık alt boyutun için ($\alpha=,79$) ve son olarak ölçek geneli için ($\alpha=,93$) olarak tespit edilmiştir. Nunnally ve Bernstein (1994), ölçeğin yüksek düzeyde güvenilirliğe sahip olması için Cronbach alpha katsayısına ilişkin değerlerin ,70 ile ,90 aralığında olmasını önermektedir. Ölçek için elde edilen iç tutarlık katsayılarının literatür kapsamında belirtilen değerler arasında olduğu görülmektedir. Bu aşamadan sonra maddelerin ayırt edicilik özelliğine ilişkin madde toplam test korelasyon değerleri hesaplanmıştır. Bu analize ait değerler Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. Ölçeğe ilişkin ortalama, standart sapma ve madde toplam test korelasyon değerleri

Maddeler (Gözlenen Değişkenler)	$\bar{X}$	Ss	Madde-Toplam Test Korelasyonu	Madde Silindiğinde Alpha Değeri
Kendimi iyi hissettirir.	4,41	,721	,487	,926
Hayatıma eğlence katar.	4,37	,789	,511	,926
Yaşam kalitemi artırır.	4,54	,689	,507	,926
Yaşam enerjimi artırır.	4,34	,806	,563	,925
Üretken olmamı sağlar.	3,98	,980	,567	,925
Fiziksel beceriler kazanmamı sağlar.	4,58	,778	,543	,925
Stresten uzak kalmamı sağlar.	4,17	,977	,477	,926
Fiziksel olarak sağlıklı hissettirir.	4,49	,811	,511	,926
Psikolojik olarak rahatlamış hissettirir.	4,32	,907	,476	,926
Sağlıklı beslenme alışkanlığı kazandırır.	4,01	1,018	,533	,925
Sağlıklı yaşama olan ilgimi artırır.	4,17	1,030	,547	,925

Sağlığı konu alan kitap, dergi, makale vb. kaynaklara okumaya olan ilgimi artırır.	3,25	1,332	,374	,929
Sağlığımı korumamda etkilidir.	4,25	,920	,635	,924
Kültürel faaliyetlere katılmaya teşvik eder.	3,70	1,170	,600	,924
Kültürel kimliğin oluşmasında etkilidir.	3,59	1,207	,601	,924
Milli şuur olarak toplumu birbirine bağlar.	3,68	1,215	,574	,925
Kültürel farklılıklara duyarlılık kazandırır.	3,85	1,121	,594	,924
Farklı kültürleri tanımada etkilidir.	3,96	1,108	,568	,925
Gönüllü katılımların artmasında etkilidir.	3,98	1,030	,584	,925
Toplum kurallarına uyulmasını etkiler.	3,75	1,205	,585	,925
Topluma duyulan güveni artırır.	3,57	1,194	,576	,925
Sosyal duyarlılık kazandırır.	3,97	1,016	,615	,924
Topluma ait olma hissi uyandırır.	3,83	1,128	,558	,925
Kolektif çalışma alışkanlığı kazandırır.	3,85	1,093	,479	,926
Sosyal yardımlaşma bilincinin oluşmasını etkiler.	3,91	1,087	,574	,925
Toplumsal mücadele ruhunun dinamik kalmasını sağlar.	3,99	1,046	,664	,923
Toplumsal iletişimi artırır.	4,09	,991	,618	,924

Tablo 5’te madde-toplam test korelasyon değerleri incelendiğinde, sonuçların ,37 ile ,66 arasında olduğu görülmektedir. Nunnally ve Bernstein, (1994) madde-toplam test korelasyon değerinin ,30 ve üzeri olan maddelerin ayırt edici özelliğinin iyi olduğunu belirtmektedir. Ölçek için elde edilen madde-toplam test değerlerinin literatür kapsamında belirtilen değerler arasında olduğu görülmektedir. Araştırma kapsamında geliştirilen ölçeğe ilişkin bulgulara aşağıda yer verilmiştir.

3.2. Sporun Sosyal Etkisi Ölçeğinin Doğrulayıcı Faktör Analizi

Araştırma yönteminde ayrıntılı olarak belirtilen ölçüt örnekleme yöntemiyle seçilen ikinci aşamasının araştırma grubu (Yıldırım ve Şimşek, 2016) farklı üniversitelerde öğrenim gören 208’i kadın (%43,5), 270’i erkek (%56,5) olmak üzere gönüllülük esasıyla katılım sağlayan toplam 478 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırma kapsamında kadın katılımcıların yaş ortalaması $Ortyaş=21,19\pm3,37$, erkek katılımcıların yaş ortalaması ise $Ortyaş=20,42\pm2,19$ olarak tespit edilmiştir. Katılımcılara ait tanımlayıcı istatistiksel bilgiler tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6. Araştırma grubunun demografik değişkenlere ilişkin tanımlayıcı istatistiksel bilgileri

Değişkenler	N	%	
Cinsiyet	Kadın	208	43,5
	Erkek	270	56,5
Ailede Spor Yapma Durumu	Evet	216	45,2
	Hayır	262	54,8
Sosyal Çevrede Spor Yapma Durumu	Evet	394	82,4
	Hayır	84	17,6
Lisanslı Olarak Spor Yapma Durumu	Evet	208	43,5
	Hayır	270	56,5
Spor Topluluğuna Üyelik Durumu	Evet	224	46,9
	Hayır	254	53,1
	Toplam	478	%100

Bu doğrultuda Açımlayıcı Faktör Analizi sonucunda elde edilen yapının doğrulanması gözlenen ve örtük değişkenlerin uyum iyiliği indeks değerleri için Doğrulayıcı Faktör Analizi (Confirmatory Factor Analysis) kullanılmıştır. Araştırma kapsamında geliştirilen

ölçeğin yakınsak geçerlik için açıklanan ortalama varyans (AVE) yapı güvenirliği (CR) değerleri de hesaplanmıştır. Ayrıca ölçeğin yapı geçerliğine kanıt sağlamak amacıyla alt boyutlar arası korelasyon değerleri de hesaplanmıştır.

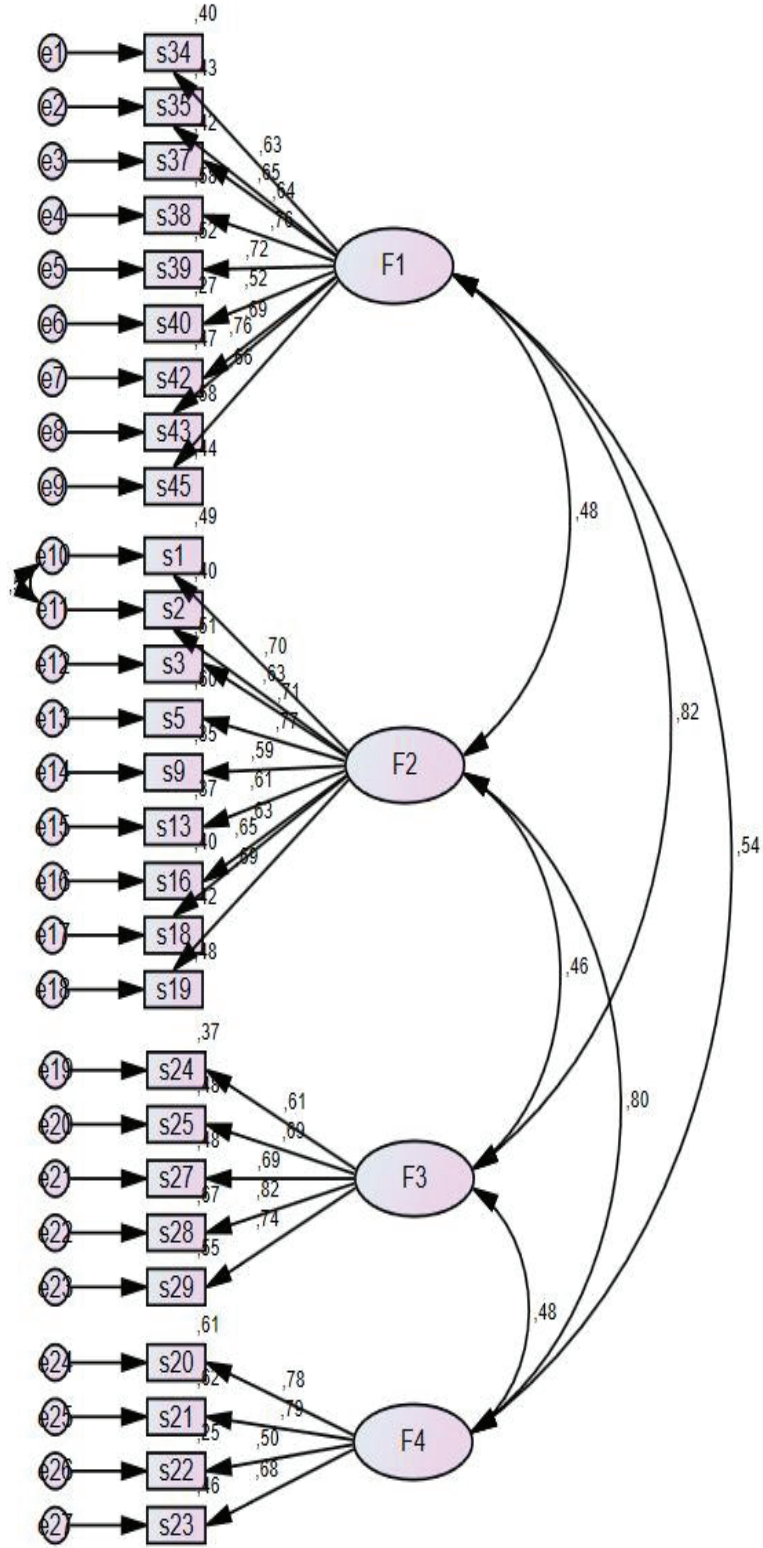
Tablo 7. Ölçeğe ilişkin doğrulayıcı faktör analizi sonuçları

Uyum İndeks Değerleri							
x ²	df	p	x ² /df	RMSEA	SRMR	CFI	GFI
869,901	317	0,00	2,744	0,060	0,057	0,91	0,88

Tablo 7’de dört faktörlü yapıya dönük olarak gerçekleştirilen doğrulayıcı faktör analizinde elde edilen uyum iyiliği indeksleri değerleri görülmektedir. Analiz sonucunda model üzerinde önerilen aynı alt boyut altında toplanan e10 ve e11 maddeleri üzerinde modifikasyon yapılmıştır.

Bu doğrultuda uyum indeks değerleri incelendiğinde, x²/df değerinin 2,74 olduğu tespit edilmiştir. Kline, (2015) bu değer 3’ün altında olmasının modelin mükemmel uyumu ifade ettiğini belirtmektedir. RMSEA değeri incelendiğinde, 0,060 olarak tespit edilmiştir. Fabrigar, Wegener, MacCallum ve Strahan (1999), 0,05 ve 0,08 arasında olan değerlerin kabul edilebilir olduğunu ifade etmektedir. SRMR değerine bakıldığında, 0,057 olarak tespit edilmiştir. Hu ve Bentler (1999) bu değer 0,08’in altında olmasının modelin iyi uyum göstergesi olduğunu ifade etmektedir. CFI değeri 0,91 olarak tespit edilmiştir. Literatür kapsamında 0,90 ve üstü bir değer iyi uyum düzeyi olduğu görülmüştür (Byrne, 2010; Kline, 2015). Son olarak GFI değeri 0,88 olarak tespit edilmiştir. Doll, Xia ve Torkezadeh, (1994) ve Baumgartner ve Homburg, (1996) 0.80 üzerindeki değerlerin kabul edilebilir olduğunu ifade etmektedir.

Araştırma kapsamında elde edilen sonuçlar doğrultusunda 27 maddelik Ölçeğin dört faktörlü yapısının doğrulandığı ve DFA analizi sonucu elde edilen modelin kabul edilebilir bir uyum gösterdiği ifade edilebilir. DFA analizine ilişkin path diagramı Şekil 2’de sunulmuştur.

F1: Sosyal Sermaye **F2:** İyi Oluş **F3:** Kültürel Sermaye **F4:** Sağlık Okuryazarlığı

Şekil 2. Doğrulayıcı faktör analizine ilişkin path diyagramı

Tablo 8. Ölçek alt boyutlarına ilişkin korelasyon, AVE ve CR değerleri

Alt Boyutlar		Sosyal Sermaye	İyi Oluş	Kültürel Sermaye	Sağlık	AVE	CR
Sosyal Sermaye	r	1	,444**	,713**	,477**	,45	,88
	p		,000	,000	,000		
İyi Oluş	r	,444**	1	,437**	,631**	,44	,87
	p	,000		,000	,000		
Kültürel Sermaye	r	,713**	,437**	1	,441**	,51	,87
	p	,000	,000		,000		
Sağlık Okuryazarlığı	r	,477**	,631**	,441**	1	,48	,78
	p	,000	,000	,000			

Tablo 8’de yapı geçerliğine kanıt sağlamak için literatür kapsamında De vellis, (2016) alt boyutlar arası korelasyon değerlerinin hesaplanmasını önermektedir. Bu kapsamda yapılan analiz sonucunda ölçeğin alt boyutlar arasındaki korelasyon değerleri hesaplanmış, bütün alt boyutlar arasında pozitif ve anlamlı ilişkiler olduğu tespit edilmiştir ($p < 0,01$). Başka bir ifade ile Kline, (2015), ölçeği oluşturan örtük değişkenlerin farklı özellikleri ölçerken birbirileri ile de uyum içerisinde olması gerektiğini ifade etmektedir. Hair ve diğerleri, (1998) ise örtük değişkenler arasındaki ilişki düzeylerinin ,90 ve üzerinde olmaması gerektiğini ifade etmektedir. Bu kapsamda ölçek alt boyutları arasındaki korelasyon değerinin ,71 korelasyon katsayısını geçmediği tespit edilmiştir.

Bununla birlikte yakınsak geçerliğe kanıt sağlamak amacıyla standardize faktör yüklerinden yola çıkarak alt boyutlar için hesaplanan AVE değerlerinin ,44 ile ,51 arasında, CR değerinin ise ,78 ile ,88 arasında olduğu görülmektedir. Literatür kapsamında Hair ve diğerleri., (1998) AVE değerinin ,50’nin üzerinde CR değerinin ise ,70’ten yüksek bir değer olması gerektiğini ifade etmektedir. Bu kapsamda Sosyal Sermaye, İyi Oluş ve Sağlık Okuryazarlığı alt boyutu için AVE değerlerinin ,50’nin altında olduğu görülmektedir. Ancak Fornell ve Lacker, (1981), CR değerinin ,70’in üzerinde ise AVE değerinin ,50’nin altında olmasının kabul edilebilir olduğunu ifade etmektedir.

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Toplum nezdinde sporun sosyal etkisinin nasıl yansıdığını ortaya çıkarmak istediğimiz bu yapı, spor alanı için bir rehber niteliği taşımaktadır. Bu doğrultuda araştıra kapsamında sporun sosyal etkisi ölçeğinin geçerlik ve güvenilirliğine yönelik literatür taranmıştır. Bu kapsamda oluşturulan madde havuzuna ilişkin analizler yapılmış ve uzman görüşleri alınarak gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Açımlayıcı Faktör Analizi sonucunda ölçeğin 4 faktörlü bir yapıdan oluştuğu tespit edilmiştir. Elde edilen bu faktörler varyansın %59,669’unu açıkladığı tespit edilmiştir. Bu faktörlere ilişkin açıklanan varyans değerleri incelendiğinde, Sosyal Sermaye alt boyutunun açıklanan varyansa katkısı %20.150, İyi Oluş alt boyutunun varyansa katkısı %19.939, Kültürel Sermaye alt boyutunun varyansa katkısı %10.560, Sağlık alt boyutunun varyansa katkısı ise 9,020 olduğu görülmektedir.

Faktör yapısı belirlendikten sonra ölçeğin iç tutarlık katsayısı incelenmiş ve elde edilen Cronbach Alpha iç tutarlık katsayıları Sosyal Sermaye ($\alpha = ,89$), İyi Oluş ($\alpha = ,90$), Kültürel Sermaye ($\alpha = ,84$), Sağlık Okuryazarlığı alt boyutun için ($\alpha = ,79$) ve son olarak ölçek geneli için ($\alpha = ,93$) olarak tespit edilmiştir. İlgili literatürde Nunnally ve Bernstein (1994), ölçeğin

yüksek düzeyde güvenilirliğe sahip olması için Cronbach Alpha katsayısına ilişkin değerlerin ,70 ile ,90 aralığında olmasını önermektedir. Ölçek için elde edilen iç tutarlık katsayılarının literatür kapsamında belirtilen değerler arasında olduğu görülmektedir.

Daha sonraki aşamada maddelerin ayırt edicilik özelliğine ilişkin kanıt sağlamak amacıyla madde toplam test korelasyon değerleri incelenmiştir. Bu analiz değerlerin ,37 ile ,66 arasında olduğu görülmektedir. Nunnally ve Bernstein, (1994) madde-toplam test korelasyon değerinin ,30 ve üzeri olan maddelerin ayırt edici özelliğinin iyi olduğunu belirtmektedir. Ölçek için elde edilen madde-toplam test değerlerinin belirtilende değerler arasında olduğu görülmektedir.

Yapısı ve güvenilirliği ortaya konulan ölçeğin yapı geçerliğini ortaya koymak adına farklı bir örneklem üzerinde Doğrulamalı Faktör Analizi yapılmıştır. Bu analiz sonucunda elde edilen uyum indeks değerleri incelendiğinde, aynı alt boyut altında toplanan e10 ve e11 maddeleri üzerinde modifikasyon yapılmıştır. Bu doğrultuda uyum indeks değerleri incelendiğinde, χ^2/df değerinin 2,74 olduğu tespit edilmiştir. Kline, (2015) bu değer 3'ün altında olmasının modelin mükemmel uyumu ifade ettiğini belirtmektedir. RMSEA değeri incelendiğinde, 0,060 olarak tespit edilmiştir. Fabrigar, Wegener, MacCallum ve Strahan (1999), 0,05 ve 0,08 arasında olan değerlerin kabul edilebilir olduğunu ifade etmektedir. SRMR değerine bakıldığında, 0,057 olarak tespit edilmiştir. Hu ve Bentler (1999) bu değer 0,08'in altında olmasının modelin iyi uyum göstergesi olduğunu ifade etmektedir. CFI değeri 0,91 olarak tespit edilmiştir. Literatür kapsamında 0,90 ve üstü bir değer iyi uyum düzeyi olduğu görülmüştür (Byrne, 2010; Kline, 2015). Son olarak GFI değeri 0,88 olarak tespit edilmiştir. Doll, Xia ve Torkzadeh, (1994) ve Baumgartner ve Homburg, (1996) 0.80 üzerindeki değerlerin kabul edilebilir olduğunu ifade etmektedir.

Ölçeğin yapı geçerliliğine kanıt sağlamak için diğer bir yöntem olan alt boyutlar arasındaki korelasyon değerleri de hesaplanmış ve bu analiz sonucunda tüm alt boyutlar arasındaki korelasyon değerlerinin pozitif ve anlamlı olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Ölçeğin yakınsak geçerliğe kanıt sağlamak amacıyla standardize faktör yüklerinden yola çıkarak alt boyutlar için hesaplanan AVE değerlerinin ,44 ile ,51 arasında, CR değerinin ise ,78 ile ,88 arasında olduğu tespit edilmiştir. Literatür kapsamında Hair ve diğerleri., (1998) AVE değerinin ,50'nin üzerinde CR değerinin ise ,70'ten yüksek bir değer olması gerektiğini ifade etmektedir. Bu kapsamda Kültürel Sermaye, İyi Oluş ve Sağlık alt boyutu için AVE değerlerinin ,50'nin altında olduğu görülmektedir. Ancak Fornell ve Lacker, (1981), CR değerinin ,70'in üzerinde ise AVE değerinin ,50'nin altında olmasının kabul edilebilir olduğunu ifade etmektedir. Sonuçlar ulaşılan bulgular neticesinde literatür kapsamında değerlendirilmiştir.

İlgili alan yazında sporun sosyal etkisini değerlendiren ölçüm araçları incelendiğinde, Lee, Cornwell ve Babiak (2013) tarafından geliştirilen ve Sivri (2022) tarafından Türkçe literatüre kazandırılan "Sporun Sosyal Etkisi" ölçüm aracının olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda ilgili ölçeğin Sosyal Sermaye, Kolektif Kimlik, Sağlık Okuryazarlığı, Refah ve Beşerî Sermaye olmak üzere 5 alt boyuttan oluştuğu görülmektedir. İlgili ölçeğin geçerlik güvenilirlik çalışmasında elde edilen değerlerinin, literatürün belirttiği sınırlar içerisinde olduğu ve sporun sosyal etkisini geçerli ve güvenilir bir şekilde ölçtüğü ifade edilmiştir (Sivri, 2022). Ancak sporun sosyal etkisinin toplumsal boyutta değiştiği göz önüne alındığında, uyarlanan ölçek neticesinde Açıklayıcı Faktör Analizinin yapılmaması çalışmayı sınırlı kılmaktadır.

Toplumsal değerlerimizi dikkate alarak yazılan maddeler sonucunda sporun sosyal etkisinin farklılaşacağı düşüncesinden hareketle araştırma kapsamında geliştirilen ölçeğin Sosyal Sermaye, İyi Oluş, Kültürel Sermaye ve Sağlık Okuryazarlığı olmak üzere 4 alt boyuttan oluştuğu tespit edilmiştir. Toplumumuza bakıldığında, Lee, Cornwell ve Babiak (2013) tarafından ortaya konulan yapı dışında sporun sosyal etkisini oluşturan Beşerî Sermaye alt boyutunun olmadığı görülmektedir. Bununla birlikte kollektif kimlik alt boyutunun da geliştirilen ölçek sonucunda yapı içerisinde bulunmadığı tespit edilmiştir.

Sonuç olarak, tüm bu verilerden hareketle araştırma kapsamında geliştirilen ölçek veri toplama aracının 27 madde ve 4 alt boyutlu modeli ile sporun sosyal etkisini geçerli ve güvenilir bir şekilde ölçebilecek nitelik taşıdığı söylenebilir.

KAYNAKÇA

- Armour, K., & Sandford, R. (2013). Positive youth development through an outdoor physical activity programme: Evidence from a four-year evaluation. *Educational review*, 65(1), 85-108.
- Balduck, A. L., Maes, M., & Buelens, M. (2011). The social impact of the Tour de France: Comparisons of residents' pre-and post-event perceptions. *European Sport Management Quarterly*, 11(2), 91-113.
- Baumgartner, H., & Homburg, C. (1996). Applications of structural equation modeling in marketing and consumer research: a review. *International Journal of Research in Marketing*, 13(2), 139-161.
- Beutler, I. (2008). Sport serving development and peace: Achieving the goals of the United Nations through sport. *Sport in society*, 11(4), 359-369.
- Burnett, C. (2009). Engaging sport-for-development for social impact in the South African context, *Sport in Society*, 12:9, 1192-1205, DOI: 10.1080/17430430903137852
- Burnett, C. (2010). Sport-for-development approaches in the South African context: A case study analysis. *South African Journal for Research in Sport, Physical Education and Recreation*, 32(1): 29-42.
- Burnett, C. (2015). Assessing the sociology of sport: on Sport for Development and Peace. *International Review for the Sociology of Sport*, 50(4-5): 385-390.
- Byrne, B. M. (2010). *Structural equation modeling with AMOS: Basic concepts, applications, and programming*. New York: Routledge.
- Cunningham, J., & Beneforti, M. (2005). Investigating indicators for measuring the health and social impact of sport and recreation programs in Australian indigenous communities. *International Review for the Sociology of Sport*, 40(1), 89-98.
- Darnell, S. C., & Hayhurst, L. M. (2011). Sport for decolonization: Exploring a new praxis of sport for development. *Progress in development studies*, 11(3), 183-196.
- Davies, L. E., Taylor, P., Ramchandani, G., & Christy, E. (2019). Social return on investment (SROI) in sport: a model for measuring the value of participation in England. *International Journal of Sport Policy and Politics*, 11(4), 585-605.
- Delaney, L., & Keaney, E. (2005). Sport and social capital in the united kingdom: statistical evidence from national and international survey data. Dublin: Economic and Social Research Institute and Institute for Public Policy Research, 32, 1-32.

- Ding, L., Velicer, W. F., & Harlow, L. L. (1995). Effects of estimation methods, number of indicators per factor, and improper solutions on structural equation modeling fit indices. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 2(2), 119-143.
- Doll, W.J., Xia, W., & Torkzadeh, G. (1994). A confirmatory factor analysis of the end-user computing satisfaction instrument, *MIS Quarterly*, 18(4), 357-369.
- Duman, F. K. (2020). Sporun sosyal bütünleşme üzerindeki etkileri. *Spor Eğitim Dergisi*, 4(3), 169-177.
- Esteves, A., & Vanclay, F. (2013). Social impact assessment and management, presentation. *University of Strathclyde*, 19-20.
- Fabrigar, L. R., Wegener, D. T., MacCallum, R. C. & Strahan, E. J. (1999). Evaluating the use of exploratory factor analysis in psychological research. *Psychological Methods*, 4(3), 272-299.
- Fişek, K. (1998). Dünya’da ve Türkiye’de spor yönetimi. Ankara: Bağırğan Yayımevi.
- Fornell, C., & Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of Marketing Research*, 39-50.
- Giulianotti, R., & Armstrong, G. (2013). The sport for development and peace sector: A critical sociological analysis. In *Global sport-for-development* (pp. 15-32). Palgrave Macmillan, London.
- Hair, J. F., Anderson, R. E., Tatham, R. L. & Black, W. C. (1998). Multivariate data analysis. (5.th Ed). Prentice Hall, New Jersey.
- Hartmann, D., & Kwauk, C. (2011). Sport and development: An overview, critique, and reconstruction. *Journal of sport and social issues*, 35(3), 284-305.
- Hu, L. T., & Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 6(1), 1-55.
- İnternet: IOC, (2022). Web: <https://olympics.com/ioc/overview>, adresinden 5 Aralık 2022’de alınmıştır.
- Kaplan, Y., & Çetinkaya, G. (2014). Spor yoluyla toplumsallaşma-yeniden toplumsallaşma süreci. *International Journal of Sport Culture and Science*, 2(Special Issue 2), 120-125.
- Kay, T. (2009). Developing through sport: Evidencing sport impacts on young people. *Sport in society*, 12(9), 1177-1191.
- Kline, R. B. (2015). Principles and practice of structural equation modeling. New York: Guilford publications.
- Latané, B. (1981). The psychology of social impact. *American Psychologist*, 36(4), 343. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.36.4.343>
- Lawson, H. A. (2005). Empowering people, facilitating community development, and contributing to sustainable development: The social work of sport, exercise, and physical education programs. *Sport, Education and Society*, 10(1), 135-160.

- Lee, S. P., Cornwell, T. B., & Babiak, K. (2013). Developing an instrument to measure the social impact of sport: social capital, collective identities, health literacy, well-being and human capital. *Journal of Sport Management*, 27(1), 24-42.
- Misener, L., & Schulenkorf, N. (2016). Rethinking the social value of sport events through an asset-based community development (ABCD) perspective. *Journal of Sport Management*, 30(3), 329-340.
- Munro, B. (2005). Role models: Is anything more important for future development? *Role Models Retreat, Laureus Sport for Good Foundation*, 23-24.
- Nunnally, J. C., & Bernstein, I. H. (1994). *Psychometric theory* (3rd Ed.). New York: McGraw-Hill
- Özdiñç, Ö. (2005). Çukurova üniversitesi öğrencilerinin sporun ve spora katılımın sosyalleşmeyle ilişkisi üzerine görüşleri. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 3(2), 77-84.
- Ramazanoğlu, F., Karahüseyinoğlu, M. F., Demirel, E. T., Ramazanoğlu, M. O., & Altungül, O. (2005). Sporun toplumsal boyutlarının değerlendirilmesi. *Fırat Üniversitesi Doğu Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 153-157.
- Roche, C. J. (1999). *Impact assessment for development agencies: Learning to value change*. Oxford: Oxfam GB,21
- Seippel, Ø. (2006). Sport and social capital. *Acta sociologica*, 49(2), 169-183.
- Sivri, S. (2022). *Üniversite öğrencilerinin sportif sermaye ve sporun sosyal etkisine ilişkin görüşleri*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Spaaaj, R. (2009). The social impact of sport: diversities, complexities and contexts. *Sport in society*, 12(9), 1109-1117.
- Tabachnick, B. G. & Fidell, Linda S. (2007). *Using multivariate statistics*, Allyn and Bacon Publisher, Boston.5.
- Teke, M. S., & Karakuş, S. (2022). Sporun sosyal gelişim sürecine etkisi. *Sciences (Joshas Journal)*, 8(53).
- Tonts, M. (2005). Competitive sport and social capital in rural Australia. *Journal of rural studies*, 21(2), 137-149.
- Ünal, H. (2014). Spor bilincinin yaygınlaştırılmasında sosyal pazarlamanın toplum tutumuna etkisi. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 6(2), 11-22.
- Vanclay, F. (2003). International principles for social impact assessment. *Impact Assessment and Project Appraisal*, 21, 5-12.
- Yalçın, U., & Balcı, V. (2013). 7-14 Yaş arası çocuklarda spora katılımdan sonra okul başarılarında, fiziksel ve sosyal davranışlarında oluşan değişimlerin incelenmesi. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 11(1), 27-33.
- Yetim, A. (2000). Sporun sosyal görünümü. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 5(1), 63-72.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 71.

Yılmaz, B., Karlı, Ü., & Yetim, A. A. (2006). Sporda sosyal bütünleşme ölçeği (SSBÖ) geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 11(4), 3-10.

Yüksel, M. (2020). Sporun sosyal hareketlilik üzerindeki rolü. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 10(3), 919-930.

Araştırma Makalesi / Research Article

Sporun Sosyal Etkisi Ölçeği: Bir Ölçek Geliştirme Çalışması⁵

Social Impact of Sport Scale: A Scale Development

Selda KOCAMAZ ADAŞ, Azmi YETİM & Bülent AKSOY

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

The phenomenon of sport, which has been expressed in different ways to date, is a technical and physical effort focused on winning for the athlete; an aesthetic process based on competition for the spectator; a mirror that reflects the contradictions and characteristics of that society as it is, an effective tool that can direct it, and in the final analysis, an important social phenomenon (Fişek, 1998: 34). When the literature is examined, it is seen that while there are few studies directly addressing the social impact of sports, it is partially and indirectly included in many studies. For example; Social impact of sport: Diversities, complexities and contexts (Spaaij, 2009); Developing a tool to measure the social impact of sport: Social capital, collective identities, health literacy, well-being and human capital (Lee, Cornwell, & Babiak, 2013); Social view of sport (Yetim, 2000); Çukurova University students' views on the relationship between sport and sport participation and socialization (Özdiñç, 2005); The effect of social marketing on community attitudes in promoting sports awareness (Ünal, 2014); Evaluation of social dimensions of sport (Ramazanoğlu, Karahüseyinoğlu, Demirel, Altungül, & Ramazanoğlu, 2005). It is necessary to make visible and strengthen the importance of the known and perceived effects of sport in society and to try to improve participation and gains. At this point, in order to obtain long, permanent and positive results from the effects of sports in our society, it is thought that a holistic consideration of its social effects in a theoretical framework will play an important role in building new ideas and solving problems. Within the scope of the study, it is aimed to evaluate the social effects of sports in a conceptual structure with the development of a measurement tool that serves our society.

Methods

In this study, scale development stages were applied. The study group of the research consists of 833 students who are currently studying at different universities and different faculties in the 2021-2022 academic year in Ankara province with at least one year of sports experience.

Results and Discussion

For the validity and reliability of the social impact of sport scale, the item pool created within the scope of the literature was analyzed and necessary arrangements were made by taking expert opinions. As a result of the Exploratory Factor Analysis, it was determined that the scale consists of a 4-factor structure. These factors were found to explain 59.669% of the variance. When the variance values explained for these factors are examined, it is seen that the contribution of the Social Capital sub-dimension to the variance explained is 20.150%, the contribution of the Well-Being sub-dimension to the variance is 19.939%, the contribution of the Cultural Capital sub-dimension to the variance is 10.560%, and the

⁵ Bu çalışma birinci yazarın Doktora tez çalışmasından üretilmiştir.

contribution of the Health sub-dimension to the variance is 9.020%. After determining the factor structure, the internal consistency coefficient of the scale was examined and the Cronbach Alpha internal consistency coefficients were determined as ($\alpha=.89$) for Social Capital ($\alpha=.90$), ($\alpha=.90$) for Well-Being ($\alpha=.90$), ($\alpha=.84$) for Cultural Capital ($\alpha=.84$), ($\alpha=.79$) for Health Literacy sub-dimension and finally ($\alpha=.93$) for the overall scale. In the related literature, Nunnally and Bernstein (1994) suggest that Cronbach Alpha coefficient values should be between .70 and .90 in order for the scale to have a high level of reliability. It is seen that the internal consistency coefficients obtained for the scale are between the values specified in the literature. In the next stage, item-total test correlation values were analyzed to provide evidence for the discrimination of the items. This analysis shows that the values are between .37 and .66. Nunnally and Bernstein (1994) state that items with item-total test correlation values of .30 and above have good discrimination. It is seen that the item-total test values obtained for the scale are between the specified values. Confirmatory Factor Analysis was conducted on a different sample in order to reveal the construct validity of the scale whose structure and reliability were revealed. When the fit index values obtained as a result of this analysis were examined, modifications were made on items e10 and e11, which were collected under the same sub-dimension. Accordingly, when the fit index values were examined, it was determined that the χ^2/df value was 2.74. Kline (2015) states that this value being below 3 indicates that the model is a perfect fit. When the RMSEA value was examined, it was found to be 0.060. Fabrigar, Wegener, MacCallum, and Strahan (1999) state that values between 0.05 and 0.08 are acceptable. The SRMR value was found to be 0.057. Hu and Bentler (1999) state that a value below 0.08 is an indicator of good model fit. The CFI value was found to be 0.91. Within the scope of the literature, a value of 0.90 and above was found to be a good fit level (Byrne, 2010; Kline, 2015). Finally, the GFI value was found to be 0.88. Doll, Xia, & Torkzadeh, (1994) and Baumgartner & Homburg, (1996) state that values above 0.80 are acceptable. The correlation values between the sub-dimensions, which is another method to provide evidence for the construct validity of the scale, were also calculated and as a result of this analysis, it was found that the correlation values between all sub-dimensions were positive and significant. In order to provide evidence for the convergent validity of the scale, it was determined that the AVE values calculated for the sub-dimensions based on the standardized factor loadings were between ,44 and ,51 and the CR value was between ,78 and ,88. Within the scope of the literature, Hair et al. (1998) states that the AVE value should be above .50 and the CR value should be higher than .70. In this context, it is seen that the AVE values for Cultural Capital, Well-being and Health sub-dimensions are below .50. However, Fornell and Lacker (1981) state that it is acceptable for the AVE value to be below .50 if the CR value is above .70. The results were evaluated within the scope of the literature as a result of the findings.

Based on the idea that the social impact of sports will differ as a result of the items written by taking into account our social values, it was determined that the scale developed within the scope of the research consists of 4 sub-dimensions: Social Capital, Well-Being, Cultural Capital and Health Literacy. As a result, based on all these data, it can be said that the scale data collection tool developed within the scope of the research is capable of measuring the social impact of sports in a valid and reliable way with 27 items and 4 sub-dimensional models.